

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגילדי שיעור "דף היומי"

חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגילדי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 634

מסכת חולין כ"א-כ"ז

בס"ד, ט"ו תמוז תשע"א

השבוע בגליון

- ◆ גזירות השחיטה האנטישמיות
- ◆ שני טעמים לשחיטה
- ◆ סף הרגישות של בעלי חיים גבוה מזה של בני אדם
- ◆ ביתוק הראש מן הגוף בפעולת השחיטה
- ◆ דינה של תרנגולת שמפרקתה נשחטה

◆ השוחטים רעדו מפחד מה"פאליציא"
◆ השחיטה - צורת ההמתה ה'הומנית' ביותר!

- ◆ מדוע אין די באכילת רוב "כזית"?
- ◆ באיזה גיל על השוחטים לפרוש מעבודתם
- ◆ הלכה מבני עשרת השבטים
- ◆ הבניית הנוצרות בשחיטה בידיים רועדות
- ◆ כיצד בודקים אם היד רועדת

דבר העורך

כחן של מלים

חברים יקרים ב"מאורות הדף היומי", שלום.
לפני זמן מה, שוחחתי עם ידיד טוב, ניסיתי להסביר לו את חשיבות הלימוד, ואת הכח הסגולי העצום שיש לכל מילה שיהודי מוציא מפיו.
לאחר זמן מה, הזדמנה לידי התמונה הזו, הראתי לו אותה, והוא הפטיר: תמונה אחת שווה יותר מאלף מילים.
אני שולח גם לכם את התמונה הזו, תמונה של מצבה מבית הקברות בפתח תקווה.

הערת המערכת: טשטשנו את שמו של הנפטר, כדי להמנע מפגיעה בכבודו.

דף י"ט/א רובו ככולו

"רובו ככולו" - לא בכל מקרה

ענייני 'רוב' נפוצים מאד בש"ס, אך הם כוללים נושאים שונים. למשל, "ביטול ברוב" ו"רובו ככולו". "ביטול ברוב" מתייחס לתערובת של עצמים נפרדים השונים בדיניהם, שכאשר אין אפשרות להבחין ביניהם, בטל המיעוט ברוב. לעומת זאת, "רובו ככולו" הוא מצב אשר בו רוב הדבר מעניק **הגדרה** לכולו, כגון, כוס של ארבע כוסות בפסח: אמנם, יש לשותות את כל היין המצוי בכוס, אך די בשתיית רובו, משום ששתיית רוב תכולת הכוס יוצרת הגדרה הקובעת שכל תכולת הכוס נשתתה, שהרי "רובו ככולו" (עיין "קהילות יעקב" סוכה סימן א). כך גם אנו למדים בגמרתנו, כי אין צורך לשחוט את סימני הבהמה במלואם, ובשחיטת רובם מתקיימת השחיטה, שהרי "רובו ככולו".

מדוע אין די באכילת רוב "כזית"? המעיין בהלכה זו מעלה בחכתו את השאלה הבאה: מדוע אין לומר "רובו ככולו" לגבי שיעורי התורה, כגון, כזית, כביצה, שיעור מקוה וכדומה? מדוע האוכל רוב "כזית" אינו נחשב כמי שאכל שיעור שלם, ודיו בכך?

"רובו ככולו" משלים הגדרות בלבד: ה"חתם סופר" זצ"ל (שו"ת או"ח סימן ק"מ) עונה על כך, כי בכוחו של הכלל "רובו ככולו" להחיל את הגדרתו של רוב החפץ על כולו, אך אין הוא יכול להשלים חסכים. לדוגמא, כאשר מניין אנשים מתכנסים לאמירת דבר שבקדושה, אף על פי ששלושה מהם כבר התפללו, יחול על מיעוט זה הכלל "רובו ככולו" ושלושה אלו יקבלו את הגדרת הרוב, השבעה שלא התפללו עדיין. אולם, אם יתאספו שבעה אנשים בלבד, אין הכלל "רובו ככולו" יכול לגרום לכך שנתייחס אליהם כאל עשרה אנשים. אמור מעתה, "רובו ככולו" משלים הגדרות, אך אינו ממלא חלל מציאותי [כפי שאנו מבינים שהחייב לחבירו \$1000 אינו יכול להחזיר לו \$700 בטענה ש"רובו ככולו"....] לפיכך, כאשר נבקש לדון את מי שאכל רוב "כזית" כמי שאכל "כזית" שלם, הרי אנו מבקשים בכך להגדיל את נפחו של רוב הכזית שבכרסו, פעולה שאין בכוחו של הכלל "רובו ככולו" לעשות. לעומת זאת, מטרת השחיטה היא חיתוך הסימנים, וכאשר רוב הסימנים חתוכים, הם נחשבים כ"סימנים חתוכים".

מלוך על כל העולם כולו: מאחר ש"רובו ככולו", מבואר בגמרא (הוריות ג/ב), כי אף במקום שהתורה נקטה בלשון "כל", אין צורך ב"כל", אלא "רובו ככולו". מעתה, אפשר להבין את כפילות המלים בנוסח תפילת ראש השנה: "אלוקינו ואלוקי אבותינו, מלוך על כל העולם כולו בכבודך". אכן, בעל ה"לבוש" מוחק ומתקן את הנוסח, ואילו לדעת הט"ז ("שולחן ערוך" סימן תקפ"ב ס"ק ג), נוסח זה בא לשלול את "רובו ככולו". היינו: ב"מלוך על כל העולם" בלבד אין די כדי לציין את

צעילוי נשמת

הר"ר **יוסף בונים גוטר** ז"ל
ב"ר אליהו ז"ל נלב"ע ט"ו בתמוז תשמ"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **אבנר רייכמן** ז"ל
ב"ר אברהם שלמה ז"ל נלב"ע י"ט בתמוז תשנ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י חתנו ובתו הר"ר אשר ושושנה אורנשטיין שיחיו

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **משה יצחק זיסר** ז"ל ב"ר אהרן שרגא ז"ל נלב"ע כ' בתמוז תשנ"ז

ממייסדי ומקימי בית המדרש סוכטשוב בני-ברק **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

בקשתנו שמלכותו של הקב"ה תשרור בכל העולם, שהרי "כל" גם מתפרש כ"רוב". לפיכך יש לומר "מלוך על כל העולם כולו", להדגיש את רצוננו שהקב"ה ימלוך על הכל, ללא יוצא מן הכלל (וראה "מחזיק ברכה" להחיד"א, שם, שדן בפירוש דברי הגמרא כאן לחולקים על ה"ט").

בכך שהמילה "כל" מתפרשת כ"רוב" מדין "רובו ככולו", אפשר להבין את דברי ה"שולחן ערוך" (סימן ש"פ סעיף א') הפוסק, כי המבטל את רשותו בשבת בפני דרי החצר שבה הוא מתגורר לצורך טלטול בחצר, יאמר: "רשותי מבטלת לך ולך". שכן, אין די בכך שיאמר "אני מבטל רשותי לכולכם" משום שאמירתו בלשון זו מתפרשת גם "לרובכם" (ט"ז שם ס"ק א').

בהמשך, נעסוק, א"ה, בשאלה הבאה: אם מצוות ארבע כוסות ומצוות השחיטה הן בעלות מאפיינים זהים המאפשרים לכלל "רובו ככולו" לחול עליהן, מדוע במצוות ארבע כוסות נפסק ("משנה ברורה" סימן תע"ב ס"ק ל') שלכתחילה יש לשתות את כל הכוס, ובמצוות שחיטה יש אומרים כי לא נאמר דין זה.

דף כז/א עד שיזקין כשר לעבודה

באיזה גיל על השוחטים לפרוש מעבודתם

גמרתנו עוסקת בתקופת עבודתו של הכהן בבית המקדש, החל מתקופת התבגרותו, ו"עד שיזקין... עד שירתת", היינו: "ידיו ורגליו רותתין מאין כח" (רש"י ד"ה "שירתת"). סוגיה זו מובילה אותנו לאחת ההלכות הסבוכות והרגישות הנוגעות לשחיטה.

הלכה מבני עשרת השבטים: ה"מרדכי" מצטט הלכה בשם "רבי אלדד בן מחלי הבא מעשרת השבטים" [הוא היה מעשרת השבטים ובא מעבר לסמבטיון בימי רב צמח גאון, מדבר קדמות מערכת ח"ח. ראה בהרחבה ב"מאורות הדף היומי", מסכת חולין דף ב/א מדור פנינים]: "אמר יהושע, אמר משה מפי הגבורה... זקן לאחר שמלאו לו שמונים שנה אינו רשאי יותר לשחוט, ואם שחט שחיטתו פסולה". ה"מרדכי" מציין על אתר, כי אין זו הלכה, כי אם חומרא שאינה נוהגת. בעל "שבט הסופר" (י"ד סימן ג') מחזק את דבריו, מן המסופר בסוגייתנו על רבי חנינא, אשר בהיותו בן שמונים שנה עמד על רגלו האחת, חלץ את מנעלו ולבשו. לפיכך הוא קובע, הגיל אינו המדד, אלא מצב בריאותו של השוחט. בעל האגור מוסיף על דברי ה"מרדכי" (הובא ב"שמלה חדשה" סימן א' ס"ק ס"ד), כי אף על פי שאין חוששים להלכה זו, בזירות אלו גברה החולשה ויש להזהר בכך ביותר "לפי ראות עיני המורה" (ראה עוד "יד אפרים", יפה לבדיקה אות ד').

הבעיות הנוצרות בשחיטה בידיים רועדות: כאשר ידו של השוחט רועדת, מספר בעיות וחששות חמורים נכללים בשחיטתו. הוא עלול לשחוט ב"שהיה" [השהייה בתהליך השחיטה, פוסלתה], משום הרעד הבלתי נשלט שבידו. כמו כן, שחיטתו עלולה להתבצע באופן של "דרסה" [שחיטה באמצעות לחץ על הסכין, בניגוד לנדרש - שחיטה באמצעות הולכת הסכין והבאתן] (ש"ת "יהודה יעלה" ח"א סימן מ"ה), ובנוסף לכך כותב בש"ת "לבושי מרדכי" (י"ד סימן ד'), גם לולי זאת, כאשר השחיטה מתבצעת ביד רועדת, עלול להיווצר מצב שחלקים ממעשה השחיטה לא ייוחסו לשוחט, משום שמעשה הנוצר על ידי דחף חיצוני נטול שליטה, אינו נחשב ככוחו של האדם.

שוחט שידו חדלה לרעוד בנוגעו בה: שאלה מעניינת נשאל מהר"י אסאד זצ"ל (ש"ת "יהודה יעלה", שם), מה דינו של שוחט שידיו היו אמונות ומנוסות במשך שנים רבות, ולעת זקנתו ידו החלה לרעוד, אך די בנגיעה קלה ועדינה ביותר בידו על ידי חפץ כלשהו, כדי להרגיע את הרעידה באופן מוחלט, האם הוא רשאי להמשיך לשחוט. כדי לשכנע את המהר"י אסאד שאין כל עילה למנוע ממנו לשחוט, כתב השואל, כי אף שהוא אינו מסוגל לכתוב מאומה בידו הרועדת, בהניחו אצבע על ידו הרועדת, הוא מסוגל לכתוב כתיבה תמה וחלקה.

המהר"י אסאד השיב לו, כי הוא אינו רואה מקום להתיר את שחיטתו. שכן, רעידת ידו מעידה, כי תחושתיה כבר אינן כשהיו, ואחת התוצאות לכך היא הרעידה. לפיכך, אף על פי שידו אינה רועדת בשעה שהוא נוגע בה, מי יתקע לידינו כי הוא אינו מפעיל לחץ בלתי נשלט על הסכין, או להיפך, שאינו שווה רגע קט בעת השחיטה, שהרי הוא איבד את מלוא תחושותיו בידו (עיין עוד בשו"ת מהרש"ם ח"ו סימן ס').

כיצד בודקים אם היד רועדת: יש מהאחרונים שהמליצו לבדוק את יציבותה של היד, על ידי הנחת כוס משקה על כף היד והתבוננות במים, השקטים ורועעים הם, אם לאו... ("דברי חיים" ח"ב סימן י"ג). ברם, בעל ה"חסד לאברהם" (תאומים, מובא בשו"ת "חיים ביד" סימן ע"ב) מערער על תוקפה של בדיקה זו, ולדבריו, גם אם המים רועדים, אין להשליך מכך כי ידו של השוחט אינה כשרה לשחיטה, שכן, "אין בזה דמיון לאחיזת סכין של שחיטה שאינו אוחזו על כף ידו ואין בזה מיחוש כלל".

השוחטים רעדו מפחד מה"פאליציא": אבותינו סבלו רבות מאימת המשטרים השונים שב'חסותם' שהו, וכך נתבקש המהרש"ם (ח"ג סימן ש"כ) לחוות את דעתו לגבי "אותן השוחטים במרתפין או בית העצים, מפני שמתיראין בפני הפאליציא, ומסתכלים אנה ואנה שמא יבוא מי מהם". התעורר חשש, שהם רועדים מפחד, פשוטו כמשמעו... המהרש"ם השיב, כי ניתן לסמוך על השוחטים שיעידו אם באותה שעה ידם רעדה.

דף כז/א ממקום שזב חתהו

השחיטה - צורת ההמתה ה'הומנית' ביותר!

בשעה שלומדי הדף היומי ברחבי תבל יעסקו בסוגיות העוסקות בשחיטת בעלי חיים לצורך

פ"נ

הנפטר הראשון בב"ה הק הזה
איש ישר ב"ר אורין הישיש

מפינסק

איש גלמוד שעלה לארץ
יחד עם בני עירו שהתישבו במושבתנו
והתבטא כעשרה ימים לפני פטירתו
בהיותו בריא ושלם ואמר
שהוא לא היה מתנגד
להיות הראשון בב"ה הק הזה
ונלב"ע ביום י"ט תשרי תרמ"ט
תנצבה

אני חושב, שיש חשיבות בפרסום התמונה הזו. אתם מדברנים כל העת ללמוד תורה. הנה דוגמא מה רב כוחם של מילים. ברית כרותה לשפתים. לאחר שמתבוננים במצבה הזו ומבינים את הערך הסגולי העצום של המילים שהאדם מוציא מפיו, ניתן רק לנסות ולשער, מה רבה זכותו של יהודי שבכל יום לומד תורה בפיו, מה רבים הם המשפטים הנצברים לזכותו לעולם הבא.

שיהיה לכם הרבה הצלחה.

נ.ו.

★ ★ ★

ומעניין לעניין באותו עניין.

אחד מבניו של הרב דוד דב טירהויז זצ"ל שמע ממנו מעשה מעניין ביותר, על כחן של מילים, שאינן חוזרות ויקם.

אביו היה יליד וינא. הוא ספג את כל תלאותיה של מלחמת העולם השנייה, בה איבד את הוריו, אחיו, אשתו ובנו. ליל סדר אחד הוא ערך בגיטו. בליל הסדר שלאחריו הוא שהה במחנה עבודה, את ליל הסדר השלישי הוא ערך ליד המשרפות, ואת ליל הסדר הרביעי הוא ערך פעמיים, יום אחר יום, על עץ גבוה במעבה היער. אבל זה כבר סיפור אחר.

עד סוף ימיו היה משתוקק ללמוד תורה. בנו מספר כי הוא זכה ללמוד את הש"ס שתי פעמים ומחצה באמצעות "קול הדף", ופעמים רבות היה לומד את הדף שלש וארבע פעמים באותו יום.

ומכאן לסיפורנו - סיפורו של הרב דוד דב אייזיק ז"ל. **בכל** חג סוכות היינו נוהגים, אני וחברי הילדים, להכנס לסוכתו של שכנו, יהודי בשם "ברסלואר", שהיה חוזר ושונה בכל שנה את המעשה שאירע עמו.

השכן ברסלואר היה עוזר למלמד בבחורותו בעיר בראד, ומידי פעם היה מסייע בעבודות המטבח לרבנית קלוגר ע"ה, אשת הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל, שנפטר בשנת ה'תרכ"ט, וכיהן כרבה של בראד במשך כחמישים שנה.

בערב שבת אחד אי אפשר היה להשיג דגים בכל העיר. בידעו את הקפדתו של הרב לאכול דגים בשבת קודש, הוא טרח ונדד בין הכפרים הסמוכים, ולבסוף עלה בידו לרכוש דגים. בליל שבת קודש, כאשר הגישו את הדגים לשולחן, נודע הדבר לגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל, והוא בירכו: "זאלסט לייבען הונדרעט יאר" - שתחיה מאה שנה.

לאחר תקופה נודע לבחור ברסלואר, שבצדיק הקדוש ר' מאיר'ל מפרימשלאן מבקר בסביבות בראד. הוא השתוקק לראות את פניו, ומחמת עניותו הוא הלך רגלי למקום שהותו, המתין יומיים עד שעלה בידו להכנס, והנה, אך פתח את הדלת, הביט בו ר' מאיר'ל ואמר לו "זאג נאר דער בראדר רב, האט דיר צי זעטע הונדערט יאר, מאיר'ל איז מסכים" - תגיד לי, הרב של בראד הבטיח לך מאה שנה? מאיר'ל מסכים. והבחור התעלף מהתרגשות.

כך מידי שנה הוא היה חוזר על סיפורו בחג הסוכות, ולאחר שנים ארוכות, כאשר מידעו היה ישיש מופלג, הילך עדיין בכוחות עצמו בבריאות ובצלילות - תגיד לי, הרב של בראד הבטיח לך מאה מכוניות "דינר", המוסך הגדול ביותר במדינה, בו ביצעו ניסויים במכוניות. בהיותו בן תשעים ושש, הוא נדרס על ידי מכונית זוהרת, אך הוא נפל בין הגלגלים ולא אירע לו מאומה.

אכילה, חלק מן הלומדים יחמיצו את פניהם, נוכח החוקים הדרקוניים השוררים במדינותיהם, והאוסרים על שחיטת בעלי חיים לפי ההלכה!

גזירות השחיטה האנטישמיות: לפני כמאה וחמישים שנה החלו אנטישמיים ללבות את דעת הקהל העולמית נגד השחיטה היהודית בתואנות שונות, העיקרית שבהן, צער בעלי חיים. תקנות, חוקים וגזירות המסייגים ואוסרים לחלוטין את השחיטה היהודית, התפשטו במהירות בתקופה הנאצית והקיפו רבות מארצות אירופה, והיהודים שהתגוררו במקומות אלו נקhalו על נפשם, וספרים רבים וקונטרסים רבים עוד יותר התפרסמו מתוך נסיון להדוף את עלילת השקר.

טרם נעמוד על מהות הנושא, אם אכן יש צער לבהמה בעת שחיטתה, נזכיר, כי ה"הומניות" הרבה של מדינות אלו לא באה לידי ביטוי בנוגע לנחירת חזירים, הנעשית באכזריות רבה, והן גם לא שללו את מסעות הציד הנערכים למטרות הנאה בלבד. ומכאן, לגוף העניינים שבגמרא.

הפרק השני של מסכת חולין פותח בהלכות השחיטה עצמה וקובע, כי יש לשחוט את הבהמה בצווארה, על ידי שחיטת הקנה והוושט. לאחר משא ומתן אם השחיטה מן הצוואר נלמדת מן הפסוק, הגמרא מסיקה כי זו הלכה למשה מסיני.

שני טעמים לשחיטה: ה"חינוך" (מצווה תנ"א) מטעים בכפליים הלכה זו, שיש לשחוט את הבהמה מן הצוואר. ראשית, משום "שידוע כי מן הצוואר יצא דם הגוף יותר משאר מקומות הגוף, ולכן נצטוונו לשחוט משם טרם שנאכלהו, כי משם יצא כל דמו ולא נאכל הנפש עם הבשר". כלומר, מאחר שאסור לאכול את הדם, זוהי הדרך הטובה ביותר להפרדת רוב הדם מן הבשר. על כך מוסיף ה"חינוך": "ועוד נאמר בטעם השחיטה מן הצוואר ובסכין בדוק, כדי שלא נצער בעלי החיים יותר מדאי, כי התורה התירן לאדם למעלתו לזון מהם ולכל צרכיו, לא לצערן חנם, וכבר דברו חכמים הרבה באיסור צער בעלי חיים".

מדבריו עולה, כי על ידי שחיטה מן הצוואר, נגרם לבהמה הסבל המינימאלי ההכרחי, וכל עוד הדבר נעשה לצורך, אין כל איסור בדבר ("איסור והיתר" כלל נ"ט דין ל"ו, וראה "מאורות הדף היומי" קידושין פב/א, ועיין שו"ת "שרידי אש" י"ד סימן צ"א).

כאמור, שונאי ישראל ביקשו להצר את רגלי היהודים על ידי איסור השחיטה היהודית, ובעקבות כך נערכו מחקרים רבים ומקיפים בתקופתם, אך במרביתם הוכח, כי השחיטה הינה אחת השיטות הטובות ביותר למניעת צער רב לבעלי החיים. בספר "מזון כשר מן החי" (ח"ב פ"ט) מפורטים בהרחבה מחקרים אלו, ולהלן תמצית קצרה של חלק מן הדברים.

סף הרגישות של בעלי חיים גבוה מזה של בני אדם: מוסכם על הכל, כי סף הרגישות של בעלי חיים ובקר במיוחד, גבוה בהרבה מסף הרגישות של בני אדם, וכל העוסקים בנושא מכירים בכך, שתחושת הכאב אינה מפותחת אצל מעלי הגירה. זאת ועוד, גם אדם שנחתך מסכין חד, אינו חש מיד בעוצמת הכאב, בשונה ממכה או חבטה, שכאבן מורגש באופן מיידי. לפיכך, גם אם נניח שהבהמה חשה בכאב החיתוך בעורה ובבשרה, קיימת אפשרות סבירה שמרכזי התחושות במוחה חדלים מתפקודם מחמת חוסר חמצון, בטרם הצטברה בהם תחושת הכאב. אישוש להנחה זו מתקבל מן העובדה שהבהמה אינה נעה כלל שמונה שניות לאחר שחיטתה, הרי שאינה חשה כאב - לאחר פרק זמן זה, מרכזי התחושות במח אינם מתפקדים לחלוטין. שונה הדבר בשיטות אחרות, ירייה, הימום, זריקת הרדמה ועוד.

היו גם שהתריסו כנגד הסכין הארוך כל כך - הוא ארוך בכפליים מרוחב צווארה של הבהמה - המונף מול עיני הבהמה, בעוד שאר כלי ההמתה, אקדח, מזרק ועוד, אינם כה בולטים.

כשהבהמה ליקקה את הסכין עם הדם... ובכן, במחקר שנערך, הניפו סכין שחיטה גדול נוטף דם מול פרות רבות, רובן הגיבו בחוסר עניין ובאדישות, מלבד בהמה אחת שהחלה ללקק את הסכין...

לסיום נציין את המובן מאלי, כי תורתנו הקדושה ציוותנו לשחוט, כך עשינו וכך נעשה, ואם יאסרו עלינו את הדבר, לא נאכל! איננו זקוקים להוכחות בדבר 'הומניות' של השחיטה. לא נולדו הוכחות ומחקרים אלו, אלא כדי להדוף את טענותיהם הנלוזות של שונאי ישראל שביקשו להצר את צעדנו.

במאמרים הבאים נעסוק בפתרון שהועלה על ידי השלטונות הנוכריים, לאפשר את שחיטת הבהמה: "הימום הבהמה".

דף כז/א דלא לשווייה גיסטרא

ביתוק הראש מן הגוף בפעולת השחיטה

שוב רגשו ריכוזי היהדות שבהם התגוררו זקנינו. לא זו בלבד שהגויים ביקשו למנוע מהם אכילת בשר בהמה על ידי הטלת איסור על השחיטה היהודית, הם גם הערימו קשיים על אכילת עופות. היה זה בשנת תרצ"ג כאשר בגרמניה הנאצית נתקנה תקנה חדשה לאמרו: יש לשחוט את צוואר העוף מצד לצד, ולנתק את הראש מן הגוף! מבחינת ההלכה די בשחיטת סימן אחד בלבד בעוף. לכתחילה שוחטים שני סימנים. הגרמנים חייבו את היהודים להמשיך ולחתוך גם את המפרקת הממוקמת מאחורי הסימנים, שהיא המשך של עמוד השידרה, כדי להמית את העוף במהירות על ידי חיתוך חוט השרדרה הנמצא בתוך המפרקת.

בגיל תשעים ושמונה הוא חלה קשות. שני פרופסורים מומחים בדקו אותו ואמרו לאשתו, שעליה להתכונן לקראת הבאות. נותרו לו שבועיים לחיות. הוא שמע את דבריהם מחדר משכבו, התיישב על המיטה וקרא בקול: "גם אם יתנו לי שלושים אלף שילינג אני לא אוותר על השנתיים שנתרו לי".

כל ימי חי לא אשכח את מוצאי שבת קודש בחורף, בתקופת חנוכה. גב' ברסלואר נכנסה לביתנו רוטטת מבכי, ושחה: "אין האב שטרק מורא" - אני נורא מפחדת, כי הלילה הוא נהיה בן מאה שנה.

באותו לילה הוא נפטר.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף כד/ב חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי

חמין ושמן

בגמרתנו אמר רבי חנינא: "חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי הן עמדו לי בעת זקנותי".

רמז גדול יש כאן, כותב האדמו"ר ממונקטש זצ"ל.

חמין - חמימות עבודת ה' והתלהבות אש קודש.

שמן - חכמת התורה. **שסכתני אמי בילדותי** -

השפעות אלו שמקטנותי, **הן עמדו לי בעת זקנותי** -

היו להן השפעות ארוכות טווח... (קונטרס "על הצדיקים").

דף כד/ב טהור בכלי חרש טמא בכל הכלים

על פי דרכו

גדולי החסידות כתבו, כי במשנה זו רמוזים עניינים גבוהים ועמוקים.

כל בני האדם בבחינת כלים - כלי קיבול. השפלים

מביניהם משולים לכלי חרס, והגבוהים משולים

לכלים אחרים.

לכל מחלקה דרכים שונות בעבודת ה', ולא ראי

זה כראי זה. עיתים דרך אחת טובה לאלו ופסולה

לאלו, ולהיפך.

לזאת רמזה המשנה: טהור בכלי חרס טמא בכל

הכלים, טהור בכל הכלים טמא בכלי חרס.

כל כלי ודרכו שלו... ("דגל מחנה אפרים", חקת).

דף כו/ב ולית הלכתא כוותיה

הבדלת הפרוכת

מבואר כאן בגמרא וברש"י, שבהבדלה של מוצאי

שבת שהוא ליל יום טוב, אין פותחים ב"המבדיל בין

קודש לקודש", אלא ב"המבדיל בין קודש לחול",

מאחר שהברכה מונה את ההבדלות המוכרות

בתורה, והרי בתורה נזכרת רק הבדלה בין קודש

לחול ולא בין קודש לקודש.

הגרי"י קמינצקי זצ"ל תמה על כך מפסוק מפורש

(שמות כו/ג): "והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש

ובין קודש הקדשים", הרי לנו הבדלה בין קודש

לקודש!

לאחר שהקשה חזר ויישב: ראשית, מוזכרת כאן רק

הבדלה בין קודש לקודש קדשים, ולא בין קודש

לקודש, והרי אין אנו מזלזלים ביום טוב לקרותו

קודש קל, כמבואר בסוגייתנו. שנית, ההבדלות

הנזכרות כאן בברכה עוסקות בהבדלות רוחניות

ולא בהבדלה גשמית כמו זו של הפרוכת ("אמת ליעקב", תרומה).

דינה של תרנגולת שמפרקתה נשחטה: ה"שולחן ערוך" (י"ד סימן כ"ד סעיף ה') פוסק: "היה שוחט וחתך כל המפרקת, כשרה". כלומר, לדעת ה"שולחן ערוך", אין כל מניעה לשחוט את העוף כדרישת המחוקקים הגרמניים. אולם, הרמ"א חולק על דבריו וכתב: "והמנהג להטריף אפילו לא חתך רק רוב המפרקת... ואין לשנות כי יש מרבנותא סוברין כן".

מדוע חלוקות הדעות בנושא, ומהו בכלל מקורו של מנהג זה, שלא לשחוט את המפרקת - התשובות בסוגייתנו, כלהלן.

בגמרתנו מבואר, כי מן הפסוק (ויקרא א/ה) דרשו חז"ל: "דלא לשוויה גיסטרא". בפירוש הדברים נחלקו הראשונים, ושלוש שיטות עיקריות בדבר: **א' - ניתוק ראש הבהמה:** הראב"ה מפרש כי לדעת רש"י (ד"ה "דלא לשוויה גיסטרא" בפי הראשון) כוונת הגמרא היא, שאסור לשחוט מצד לצד! היינו: לאחר שחיתת הסימנים, על השוחט לחדול מן השחיטה ולא ימשיך לשחוט ועל ידי כך ינתק את ראשה של הבהמה מגופה [אולם, בעלי התוספות וראשונים נוספים פירשו בדעת רש"י, שאין צורך לחתוך את המפרקת, אך גם אין איסור לעשות כן. עיין שם במרדכי]. **ב' - שלא ידרוס את הבהמה:** פירוש נוסף כתב רש"י, שעל השוחט להמנע משחיתת "דרסה", היינו: שחיטה שנעשית באמצעות הפעלת לחץ על הסכין, אלא יש לשחוט את הבהמה באמצעות הולכה והבאה של הסכין. **ג' - איסור שחיטה מן העורף:** בעלי התוספות (ד"ה "ותו שהיה") מפרשים, כי ניתנה כאן הוראה לשחוט את הבהמה מצווארה ולא מעורפה.

פירושו הראשון של רש"י, הוא היחיד, איפוא, שקובע כי אסור לשחוט את ראש בעל החיים עד סופו ולנתקו מן הגוף. בטעם הדבר, יש שאמרו כי הלכה למשה מסיני היא (עיין ב"ח סימן כ"ד אות ג), והרשב"א ("תורת הבית" ריש בית שני) פירש, כי חיתוך המפרקת מבליע דם באיברי בעל החיים, ולפיכך יש להימנע מחיתוכה.

סוף דבר, באשכנז נהגו להטריף את התרנגולת אפילו אם רוב המפרקת בלבד נשחט, אף על פי שחלקה לא נשחט ("גאור הובא ב"בית יוסף"). הט"ז עוסק רבות בנידון זה, והוכיח כדעת המתירים לשחוט את הראש לחלוטין, אך הוא מסכם את דבריו, כי "כיון שהרמ"א כתב שאין לשנות מהמנהג, אין בידינו להקל". כדבריו הורה הש"ך (ס"ק ה'), שמעיקר ההלכה מותר, אלא שנהגו להחמיר [עיין שם שכתב, כי אולי דווקא במקום שאין הפסד מרובה].

סברות, שיטות ומחלוקות אלו, הן מעט מזעיר מן החומר התורני הרב שעמד לנגד גדולי הדור, שהגיעה אליהם זעקת יהודי גרמניה אשר סיפרו במכתבם כי "על ידי גזירה מרשעת זו, נכרת אוכל מפי עוללים וזקנים וחלושים שעל פי דברי הרופאים אי אפשר להם להתקיים בלא אכילת בשר".

שחזור תשובות הפוסקים מן הזכרון: ועד רבני גרמניה - ועד השחיטה, שעסק בהפצת מכתב זה לכל גדולי ישראל, צירף אל המכתב קונטרס שנערך על ידי הגאון רבי יחיאל יעקב ווינברג זצ"ל. כשוך המלחמה העולמית, התברר כי כתבי יד רבים שהכילו את הנידון ההלכתי המסועף, כולל תשובותיהם של פוסקי הדור, נעלמו בסערת התקופה, והגרי" ווינברג זצ"ל שיחזר מזכרונו חלקים נרחבים (שו"ת "שרידי אש" ח"ב סימן ו'). [עיין שם, קוני' ב' פ"א, שהביא דעה, שגם לראב"ה הוא דווקא בבהמה ולא בעוף. וה"שרידי אש" הוכיח שאין חילוק בין עוף לבהמה].

הכרעת בעל ה"אחיעזר" זצ"ל: רבינו הגאון רבי חיים עוזר גראדווינסקי זצ"ל, אשר נשא על כתפיו את משאם של רבבות אלפי יהודים הכריע (שם, מכתב א), כי עם כל הקשיים שבדבר, בוודאי שיש להקל לחלושים ולחלולים, ויתכן שגם לבריאים. עם זאת, הוא הדגיש, כי ראוי לקצוב זמן מועד לסיומו של ההיתר, ואז יתכנסו שוב כדי להחליט אם ניתן להאריך את תקפו, או שהוא הביא לידי מכשול, וכך לא יהפוך הדבר להיתר קבוע גם לאחר הסרת הגזירה. את דבריו הוא סיים בקריאה לעבר היראים והבריאים: "ומובן הדבר שטוב יעשו היראים והבריאים שיחמירו על עצמם" [ועיין שם עוד במכתבים תקנות והסתייגויות].

איחולו של הרגאצובי זצ"ל: הגאון הרגאצובי זצ"ל, בעל ה"צפנת פענח", חלק על הכרעה זו במלא התוקף, וטען כי אין להקל בהלכה זו, מחמת חששות למכשולים הלכתיים על ידי שינוי צורת השחיטה, והוא איחל ליהודי גרמניה כי הגזירה תתבטל במהרה [עיין שם תשובות נוספת מגדולי אגונוי הדור ההוא].

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת הלין • דף כ"ג • יום שלישי י"ז בתמוז

סלגס, מה זה?

גְּדֻלָּהּ הַחֻקְלָאֵי הַחֵלִיט לְהַקְדִּישׁ קֶרֶבֶן לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ. עָמַד גְּדֻלָּהּ וְאָמַר: "הֲרִי עָלַי קֶרֶבֶן עוֹלָה, אֵלֶּי".
כֶּבֶשׂ הוּא כְּנֻיּוֹ שֶׁל הַכֶּבֶשׂ בְּשִׁנְתוֹ הָרִאשׁוֹנָה. אֵיל הוּא כְּנֻיּוֹ שֶׁל הַכֶּבֶשׂ מִהַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי שֶׁל הַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה.
וְאִיךְ נִקְרָא הַכֶּבֶשׂ בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה? פֻּלְגָס.
רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: פֻּלְגָס נֶחֱשֵׁב אֵיל וְלָכֵן מִי שֶׁנָּדַר לְהִבְיֵא אֵיל יָכוֹל לְהִקְרִיב פֻּלְגָס. אֲמוֹרָאִים אֲחֵרִים אָמְרִים: מִי שֶׁנָּדַר לְהִבְיֵא אֵיל אֵינוֹ יָכוֹל לְהִבְיֵא פֻּלְגָס!
מדוע?

או מִפְּנֵי שֶׁהֵם סוֹבְרִים שֶׁפֻּלְגָס הוּא סֶפֶק אֵיל סֶפֶק כֶּבֶשׂ, וּמֵאֲחֵר שֶׁהוּא נָדַר אֵיל, עָלָיו לְהִבְיֵא אֵיל וְדָאִי וְלֹא אֵיל סֶפֶק. או מִפְּנֵי שֶׁהֵם סוֹבְרִים שֶׁפֻּלְגָס הוּא סוֹג מִיָּחָד בְּפָנָי עֲצוּמוֹ, כְּמוֹ שֵׁשׁ סוֹג כֶּבֶשׂ וְסוֹג אֵיל קָף יֵשׁ סוֹג שֶׁל פֻּלְגָס, וְלָכֵן מִי שֶׁנָּדַר אֵיל לֹא יָכוֹל לְהִבְיֵא פֻּלְגָס.

כל יום הילד שלך לומד, מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי לגליון לילדים חייג:
1700-500-151
חודש היכרות חינם

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' **חיים אריה הנדלר** ז"ל
ב"ר משה יוסף ז"ל נלב"ע כ' בתמוז תשכ"ו
תנצב"ה
הונצח ע"י ידידנו הר"ר **אברהם הנדלר**
ומשפ' שיחיו - גבעת שמואל

לעילוי נשמת
מרת **אלישבע שרה ארדן** ע"ה
ב"ר מאיר אליעזר ז"ל נלב"ע י"ח בתמוז תשל"ב
תנצב"ה
הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **נפתלי מאיר לין** ז"ל
ב"ר יוסף חיים הלוי ז"ל
נלב"ע כ' בתמוז תשס"א
תנצב"ה

הקדם והנצח
את נשמות יקיריך ז"ל
שיום הזיכרון שלהם חל בחודשים: **אב - אלול**
בגמרא המיוחדת "מהדורת ותלמודו בידו" בהוצאת "מאורות"
לפרטים והרשמה: (משה) טל. 03-5775309 פקס. 03-7601020